GENERALINIO ADVOKATO
PAOLO MENGOZZI IŠVADA,
pateikta 2016 m. spalio 19 d.*

Byla C-558/15

Alberto José Vieira Azevedo,
Maria da Conceição Ferreira da Silva,
Carlos Manuel Ferreira Alves,
Rui Dinis Ferreira Alves,
Vítor José Ferreira Alves,
prieš
C.E.D Portugal Unipessoal, Lda,
Instituto de Seguros de Portugal – Fundo de Garantia Automóvel

(Tribunal da Relação do Porto (Porto apeliacinis teismas, Portugalija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Automobilių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas — Atstovas žalos sureguliavimo reikalams — Draudimo įmonė — Įgaliojimai atstovauti teisme — Nukentėjusieji — Nuolatinės gyvenamosios vietos valstybė narė“

I – Įžanga

1. 2007 m. spalio 17 d. Ispanijos greitkelyje įvyko eismo įvykis, kurio metu vienas žmogus žuvo, o kitas buvo sužeistas. Vairuotojas Portugalijos pilietis, dirbantis Portugalijoje registruotoje bendrovėje, nesuvaldė šiai bendrovei išnuomotos transporto priemonės. Transporto priemonę, kurią vairuojant sukeltas eismo įvykis, jos savininkas buvo apdraudęs Ispanijoje įsteigtoje bendrovėje *Helvetia Seguros*, o jos paskirtoji atstovė Portugalijoje yra *C.E.D. Portugal Unipessoal, Lda* (toliau – C.E.D.). Ieškovai pagrindinėje byloje yra, pirma, išgyvenęs nukentėjusysis ir, antra, per eismo įvykį žuvusio asmens teisių perėmėjai.

2. Siekdami Portugalijos pirmosios instancijos teisme gauti žalos atlyginimą, ieškovai pagrindinėje byloje kaip pagrindinę atsakovę patraukė C.E.D., o subsidiariai – *Fundo de Garantia Automóvel* (toliau – FGA). Vis dėlto, remdamasis, be kita ko, C.E.D. ir *Helvetia Seguros* sudarytos atstovavimo sutarties turiniu, teismas konstatavo, kad C.E.D. neturi teisės būti atsakovė, ir ieškinį atmetė.

* Originalo kalba: prancūzų.

3. Ieškovai pagrindinėje byloje apskundė šį sprendimą apeliacine tvarka prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Šio teismo nuomone, nėra nacionalinės nuostatos, pagal kurią draudimo įmonių atstovams Portugalijoje, vykdantiems savo veiklą kitos valstybės narės teritorijoje, suteikiama teisė būti atsakovais Portugalijos teisme, jeigu asmuo, nukentėjęs nuo kelių eismo įvykio ne jo gyvenamosios vietos valstybės narės teritorijoje**, kuriame dalyvavo vienos iš minėtų bendrovių apdrausta transporto priemonė, pareiškia ieškinį dėl žalos atlyginimo. Minėtas teismas taip pat teigia, kad ir Portugalijos teismų praktikoje, ir doktrinoje dėl šio aspekto laikomasi labai skirtingų pozicijų.

4. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad buveinę vienoje iš Sąjungos valstybių narių turinčioms draudimo įmonėms nustatytas įpareigojimas kiekvienoje kitoje valstybėje narėje turėti atstovą pagrįstas 2000 m. gegužės 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/26/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo, ir iš dalies keičiančia Tarybos direktyvas 73/239/EEB ir 88/357/EEB (Ketvirtoji transporto priemonių draudimo direktyva) (toliau – Direktyva 2000/26)***.

5. Iš tiesų Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „atstovas žalų sureguliavimo reikalams kaupia visą žalų atlyginimui reikalingą informaciją ir imasi būtinų priemonių, kad būtų susitarta dėl žalų atlyginimo. Reikalavimas paskirti atstovą žalų sureguliavimo reikalams neatima iš žalą patyrusios šalies ar jos draudimo įmonės teisės iškelti ieškinį tiesiogiai autoavariją sukėlusiam asmeniui ar jo draudimo įmonei“.

6. Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad „atstovas žalų sureguliavimo reikalams turi turėti pakankamus įgaliojimus atstovauti draudimo įmonei jos santykiuose su žalą patyrusiomis šalimis 1 straipsnyje minėtais atvejais ir visiškai patenkinti jų reikalavimus. Jis privalo galėti nagrinėti žalų sureguliavimo klausimus valstybės narės, kurioje nuolat gyvena žalą patyrusi šalis, valstybine kalba (kalbomis)“.

7. Direktyvos 2000/26, iš dalies pakeistos 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB, iš dalies keičiančia Tarybos direktyvas 72/166/EEB, 84/5/EEB, 88/357/EEB ir 90/232/EEB bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/26/EB, susijusias su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu (toliau – Direktyva 2005/14)****, 4 straipsnio 8 dalyje patikslinta, kad „atstovo žalos sureguliavimo reikalams paskyrimas savaime nėra filialo, kaip apibrėžta [1992 m. birželio 18 d. Tarybos direktyvos 92/49/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tiesioginiu draudimu, išskyrus gyvybės draudimą, derinimo, iš dalies keičiančios

** Nors nacionalinės teisės aktai nėra aiškūs remiantis bylos medžiaga, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagrindinei bylai reikšminga ir taikytina nuostata yra 1985 m. gruodžio 31 d. Dekreto įstatymo Nr. 522/85 dėl privalomojo automobilių civilinės atsakomybės draudimo, iš dalies pakeisto Dekretu įstatymu Nr. 72-A/2003 (toliau – iš dalies pakeistas Dekretas įstatymas Nr. 522/85), 43 straipsnis. Pagal šią nuostatą Portugalijoje įsteigtos draudimo bendrovės, trečiojoje valstybėje buveinę turinčios bendrovės ir Portugalijoje esantys filialai įpareigojami kiekvienoje kitoje Sąjungos valstybėje narėje paskirti atstovą, „kuris būtų atsakingas už žalos, kilusios kitoje valstybėje nei nukentėjusiojo gyvenamosios vietos valstybė, vertinimą ir sureguliavimą nukentėjusiojo gyvenamosios vietos šalyje“ (iš dalies pakeisto Dekreto įstatymo Nr. 522/85 43 straipsnio 1 dalis). Jame taip pat apibrėžiami įpareigojimai, kuriuos minėtas atstovas turi vykdyti: jis turi turėti „pakankamai įgaliojimų atstovauti draudimo bendrovei santykiuose su nukentėjusiaisiais asmenimis <…> ir visiškai patenkinti jų reikalavimus atlyginti žalą“ (iš dalies pakeisto Dekreto įstatymo Nr. 522/85 43 straipsnio 3 dalis), jis renka „visą būtiną informaciją, susijusią su nagrinėjamos žalos sureguliavimu“, ir imasi „būtinų priemonių derėtis dėl žalos sureguliavimo“ (iš dalies pakeisto Dekreto įstatymo Nr. 522/85 43 straipsnio 4 dalis).

Nors Teisingumo Teismui nepriklauso nustatyti, kokia nacionalinė teisė taikytina pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms, reikia pažymėti, jog iš dalies pakeisto Dekreto įstatymo Nr. 522/85 43 straipsniu siekiama reglamentuoti *kitų valstybių narių teritorijoje esančių* atstovų statusą, jeigu draudimo bendrovė turi buveinę ar filialą Portugalijoje, kaip raginama Direktyvos 2000/26 15 konstatuojamojoje dalyje. Šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą kalbama apie Ispanijoje buveinę turinčios draudimo įmonės atstovą, Portugalijoje atsakingą už žalos sureguliavimą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodo nuostatos, kuria būtų apibrėžtas Portugalijoje esančių atstovų statusas ir funkcijų aprėptis.

*** OL L 181, 2000, p. 65; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 3 t., p. 331.

**** OL L 149, 2005, p. 14.

direktyvas 73/239/EEB ir 88/357/EEB (trečioji ne gyvybės draudimo direktyva)], 1 straipsnio b punkte, atidarymas, o atstovas žalų sureguliavimo reikalams nelaikomas draudimo įstaiga, kaip apibrėžta Direktyvos 88/357/EEB 2 straipsnio c punkte, arba <…> įstaiga, kaip apibrėžta <…> Reglamente (EB) Nr. 44/2001 <…>“.

8. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negali išspręsti nagrinėjamos bylos vien aiškindamas Direktyvos 2000/26 nuostatas, jeigu Teisingumo Teismas nepateiktų išaiškinimo, nes sąvoka „pakankami įgaliojimai“, kuriuos turi turėti atstovas žalos sureguliavimo reikalams, nėra tokia aiški, kad būtų galima nustatyti, ar ji apima nuo kelių eismo įvykių nukentėjusių asmenų galimybę tiesiogiai paduoti šį atstovą į savo gyvenamosios vietos valstybės teismus.

9. Kilus Sąjungos teisės aiškinimo sunkumų, *Tribunal da Relação do Porto* (Porto apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir sprendimu (jį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2015 m. lapkričio 2 d.) kreiptis į Teisingumo Teismą su šiais prejudiciniais klausimais:

„1. Ar pagal [Direktyvos 2000/26 16a konstatuojamąją dalį, įtrauktą Direktyva 2005/14], ir pagal [Direktyvos 2000/26] 4 straipsnio 4, 5 ir 8 dalis leidžiama pareikšti ieškinį draudimo bendrovės, nevykdančios veiklos šalyje, kurios teisme jai pareiškiamas ieškinys dėl per eismo įvykį padarytos žalos atlyginimo, atstovui?

2. Teigiamo atsakymo atveju, ar minėta galimybė pareikšti ieškinį tokiam atstovui priklauso nuo konkrečių jo ir draudimo bendrovės sudarytos atstovavimo sutarties sąlygų?“

10. Rašytines pastabas dėl šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikė FGA, Portugalijos Respublika ir Europos Komisija.

II – Teisinė analizė

11. Kokia yra nuostatos, pagal kurią atstovas žalų sureguliavimo reikalams pagal Direktyvą 2000/26 turi turėti „pakankamus įgaliojimus atstovauti draudimo įmonei jos santykiuose su žalą patyrusiomis šalimis <…> ir visiškai patenkinti jų reikalavimus“ *****, reikšmė? Ar taip Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino į šios direktyvos taikymo sritį patenkantiems nukentėjusiesiems numatyti galimybę pareikšti ieškinį tiesiogiai gyvenamosios vietos valstybės narės teismuose? Tai ir yra pagrindinė teisinė problema, keliama prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prejudiciniais klausimais, – juos nagrinėsiu kartu.

12. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą bei teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus******. Pirmiausia analizuosiu atstovo žalų sureguliavimo reikalams statusą, kuris yra apibrėžtas direktyvų 2000/26 ir 2005/14 nuostatose. Tada tekstinę analizę reikės papildyti konteksto, teleologine ir sistemine nagrinėjamų teisės aktų analize.

***** Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 5 dalis.

****** Žr. 2015 m. kovo 26 d. Sprendimą *Litaksa* (C-556/13, EU:C:2015:202, 23 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

A – *Atstovas žalų sureguliavimo reikalams, kaip jis suprantamas pagal direktyvas 2000/26 ir 2005/14*

13. Kaip ir pati Europa, civilinės atsakomybės draudimą reglamentuojantys teisės aktai, atsiradę dėl variklinių transporto priemonių judėjimo, nebuvo sukurti per vieną dieną, kaip tai rodo paeiliui keletas direktyvų, kurios buvo priimamos atsižvelgiant į teisės aktų leidėjui rūpimų klausimų raidą*******. Atstovas žalų sureguliavimo reikalams buvo numatytas tik Direktyvoje 2000/26, t. y. ketvirtojoje šios srities direktyvoje.

14. Šios direktyvos tikslas – panaikinti ankstesnių direktyvų spragas******** nustatant „specialias nuostatas, taikomas žalą patyrusioms šalims, kurioms turi būti išmokėtas atlyginimas už nuostolius ar sužalojimus, patirtus autoavarijose, kurios įvyko ne toje valstybėje narėje, kurioje nuolat gyvena žalą patyrusi šalis, ir kurie buvo sukelti transporto priemonėmis, kurios yra apdraustos ir kurių įprastinė buvimo vieta yra kurioje nors valstybėje narėje“*********. Šiuo požiūriu visos draudimo įmonės kiekvienoje valstybėje narėje, išskyrus valstybę, kurioje jos yra gavusios oficialų leidimą, laisvai paskiria********** atstovą žalų sureguliavimo reikalams, kuris turi gyventi arba būti įsteigtas toje valstybėje narėje, kuriai jis yra paskirtas, ir kurio užduotis yra tvarkyti ir sureguliuoti reikalavimus atlyginti žalą***********. Šiuo tikslu jis turi kaupti visą būtiną informaciją, imtis būtinų priemonių, kad būtų susitarta dėl žalos sureguliavimo************, ir turėti pakankamus įgaliojimus atstovauti draudimo įmonei jos santykiuose su nukentėjusiaisiais ir *visiškai* patenkinti jų reikalavimą atlyginti žalą*************.

15. Kartu Sąjungos teisės aktų leidėjas laikėsi nuomonės, kad „reikalavimas paskirti atstovą žalų sureguliavimo reikalams *neatima* iš žalą patyrusios šalies ar jos draudimo įmonės teisės iškelti ieškinį tiesiogiai eismo įvykį sukėlusiam asmeniui ar jo draudimo įmonei“**************. Šis patikslinimas nebūtų reikalingas, jeigu teisės aktų leidėjas nebūtų manęs, kad ieškinys teisme gali būti pareikštas pačiam atstovui žalų sureguliavimo reikalams.

16. Galiausiai teisės aktų leidėjas turėjo patikslinti, kad atstovo žalų sureguliavimo reikalams paskyrimas savaime nėra filialo atidarymas*************** ir kad pats atstovas negali būti laikomas draudimo įstaiga****************.

17. Atstovo žalų sureguliavimo reikalams misija, funkcijos ir pareigos Direktyvoje 2009/103*****************, kuri buvo tik kodifikavimo direktyva, išliko nepakitusios. Tai rodo, kad šiame dokumente nebuvo niekaip patikslinta, ką apima „pakankami įgaliojimai“*****************, ir kad teisės aktų leidėjas nepareiškė aiškios pozicijos dėl to, ar asmenys,

******* Norėčiau priminti, kad pirmoji direktyva yra 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyva Nr.°72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo (OL L 103, 1972, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 10). Tada buvo priimta 1983 m. gruodžio 30 d. Antroji Tarybos direktyva 84/5/EEB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (OL L 8, 1984, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 3), o vėliau – 1990 m. gegužės 14 d. Trečioji Tarybos direktyva (OL L 129, 1990, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 249) ir Direktyva 2000/26. Šios direktyvos taip pat buvo iš dalies pakeistos Direktyva 2005/14, tada kodifikuotos 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (OL L 263, 2009, p. 11).

******** Žr. Direktyvos 2000/26 8 konstatuojamąją dalį.

********* Direktyvos 2000/26 1 straipsnis. Taip pat žr. Direktyvos 2000/26 11 konstatuojamąją dalį.

********** Galimybė laisvai pasirinkti atstovą, atsakingą už žalos sureguliavimą, užtikrinama Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 2 dalimi.

*********** Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 1 dalis.

************ Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 4 dalis. Taip pat žr. Direktyvos 2000/26 15 konstatuojamąją dalį.

************* Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 5 dalis.

************** Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 4 dalis. Kursyvu išskirta mano.

*************** Kaip tai suprantama pagal Direktyvos 92/49 1 straipsnio b punktą (žr. Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 8 dalį).

**************** Žr. Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 8 dalį su pakeitimais, padarytais Direktyva 2005/14.

***************** Žr. Direktyvos 2009/103 34–40, 43, 47 ir 50 konstatuojamąsias dalis ir Direktyvos 2009/103 21 ir 22 straipsnius. Pažymėtina, kad Direktyva 2009/103 Direktyvos 2000/26 4 straipsnio turinys buvo tiesiog pertvarkytas ir padalytas į du atskirus straipsnius.

****************** Kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 5 dalį ir Direktyvos 2009/103 21 straipsnio 5 dalį.

nukentėję nuo įvykusio už nacionalinės teritorijos ribų eismo įvykio, gali savo gyvenamosios vietos teismuose pareikšti ieškinį tiesiogiai atstovui žalų sureguliavimo reikalams, aiškiai neatmesdamas šios galimybės. Todėl išvada, kurią Teisingumo Teismas padarė dėl Direktyvos 2009/103 21 straipsnio 5 dalies, kad „šioje tokio atstovavimo tikslus įtvirtinančioje nuostatoje nepatikslinama atitinkamais tikslais suteikiamų įgaliojimų apimtis“ **********, visiškai pritaikoma kalbant apie Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 5 dalį. Todėl būtina atlikti konteksto, teleologinę ir sisteminę analizę.

B – *Konteksto, teleologinė ir sisteminė analizė*

18. Analizuojant Direktyvos 2000/26 tekstą išaiškėjo, kad atstovo žalų sureguliavimo reikalams „pakankami įgaliojimai“ turi būti apibrėžiami taip, kad jis galėtų užtikrinti dvi pagrindines jam patikėtas užduotis, t. y. „atstovauti draudimo įmonei jos santykiuose su žalą patyrusiomis šalimis“ ir *„visiškai* patenkinti [nukentėjusiųjų] reikalavimus [atlyginti žalą]“ **********. Tačiau šių Direktyvos 2000/26 nuostatų pažodinio pakartojimo nepakanka, nes reikia atsižvelgti ir į jos konstatuojamosiose dalyse pateiktus paaiškinimus.

19. Taigi Sąjungos teisės aktų leidėjas patikslino, kad atstovo žalų sureguliavimo reikalams paskyrimas „neturi įtakos nei kiekvienu atskiru atveju taikomai materialinei teisei, nei jurisdikcijos klausimams“ **********. Šis patikslinimas dėl taikytinos materialinės teisės ir teismų jurisdikcijos nustatymo leidžia suprasti, jog šiam atstovui gali būti leista dalyvauti teisme. Dar patikslinta ir tai, kad atstovo žalų sureguliavimo reikalams veiklos nepakanka „norint suteikti jurisdikciją valstybės narės, kurioje nuolat gyvena žalą patyrusi šalis, teismams, <…> jei to nenumato tarptautinės privatinės teisės taisyklės dėl jurisdikcijos suteikimo“ **********. Taigi atstovo žalų sureguliavimo reikalams dalyvavimas galimuose teisminiuose ginčuose tikrai nėra atmetamas.

20. Šalia atsargumo priemonių, kurių teisės aktų leidėjas ėmėsi dėl atstovo žalų sureguliavimo reikalams dalyvavimo nustatant galimo poveikio jurisdikcijos ir tarptautinės privatinės teisės taisykles, nukentėjusiesiems pripažįstama teisė pareikšti tiesioginį ieškinį kitos valstybės narės teritorijoje įsteigtai draudimo įmonei. Tačiau ši teisė pareikšti ieškinį yra pateikiama ne kaip išimtinis būdas teismo tvarka sureguliuoti žalos atlyginimo klausimą, o tik kaip teisė, kuri *„logiškai papildo* tokio atstovo paskyrimą ir <…> pagerina [nukentėjusiųjų] *teisinę padėtį*“ **********. Be to, priėmus 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentą Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo **********, direktyvos preambulė buvo papildyta 16a konstatuojamąja dalimi **********, kuria remiantis pagal minėto reglamento 11 straipsnio 2 dalį, siejamą su jo 9 straipsnio 1 dalies b punktu, nukentėjusieji *gali* pareikšti ieškinį teisme civilinės atsakomybės *draudikui* savo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje. Taigi iš esmės nukentėjusieji taip pat gali pareikšti ieškinius draudimo įmonėms savo gyvenamosios vietos valstybės teismuose.

21. Aiškinant materialines direktyvos nuostatas ir konstatuojamąsias dalis, atrodo, kad nukentėjusieji turi galimybę pareikšti ieškinį teisme tiesiogiai draudimo įmonei arba jos atstovui, nes, atrodo, Sąjungos teisės aktų leidėjas paliko įtvirtintas abi šias ieškinio pareiškimo galimybes.

********** 2013 m. spalio 10 d. Sprendimas *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:650, 18 punktas).

********** Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 5 dalis. Kursyvu išskirta mano.

********** Direktyvos 2000/26 13 konstatuojamoji dalis.

********** Direktyvos 2000/26 16 konstatuojamoji dalis.

********** Direktyvos 2000/26 14 konstatuojamoji dalis. Kursyvu išskirta mano.

********** OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 19 sk., 4 t., p. 42.

********** Įtraukta į Direktyvą 2000/26 Direktyvos 2005/14 5 straipsniu.

22. Skaitant konstatuojamąsias dalis šiek tiek aiškėja Direktyvos 2000/26 vidinė logika. Tik dar reikia patikrinti, ar mano tarpinės išvados, grindžiamos šios direktyvos teksto ir konteksto aiškinimu, nepaneigia jos teleologinis aiškinimas, kurį reikia pateikti.

23. Direktyva 2000/26 siekiama užtikrinti panašų vertinimą nuo kelių eismo įvykių nukentėjusiems asmenims, nepaisant įvykio vietos**********. Tam būtina atsižvelgti į objektyvų situacijos, kurioje atsidūrė nukentėjusieji nuo eismo įvykių už jų gyvenamosios vietos valstybės narės teritorijos ribų, skirtumą, siekiant kompensuoti šią situaciją ir taip padėti nukentėjusiesiems atlikti būtinus formalumus**********. Teisingumo Teismo požiūriu, formalumų palengvinimas yra esminė atstovo žalų sureguliavimo reikalams funkcija**********. Pavyzdžiui, šiuo klausimu pagal Direktyvoje 2000/26 nustatytą sistemą numatyta, kad skundus galima pateikti šiam atstovui nukentėjusiojo kalba********** ir kad su šiuo atstovu prieš atlyginant žalą turi būti galima sutvarkyti visus pirminius formalumus.

24. Savaime suprantama, kad „teisės būti atsakovu“, t. y. „galimybės gintis“, pripažinimas atstovui žalų sureguliavimo reikalams********** visiškai atitiktų direktyva siekiamą tikslą. Iš tiesų nukentėjusieji visus „pirminius formalumus“********** tvarko būtent su šiuo atstovu, be to, jis gali būti vienintelis jų kontaktinis asmuo. Todėl logiška, jog galiausiai reikėtų pripažinti, kad šių nukentėjusiųjų draudimo įmonės atstovui pareikštas ieškinys teisingai, juo labiau kad žalos atlyginimo procese jam yra suteiktas aktyvus vaidmuo. Mano supratimu, siekiant visiškai patenkinti reikalavimus atlyginti žalą, o tai pagal Direktyvą 2000/26 yra vienas iš atstovui žalų sureguliavimo reikalams pavestų uždavinių, būtina, kad jam per teismo procesą, nesvarbu, kokį, galėtų būti priskirtas atsakovo vaidmuo.

25. Manau, dėl to pagerėtų ir nukentėjusiųjų teisinė padėtis, kaip nurodyta Direktyvos 2000/26 14 konstatuojamojoje dalyje. Atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes, šiems nukentėjusiesiems būtų sunku suvokti, jeigu jų ieškinys, atsižvelgiant į draudimo įmonę ir atstovą žalų sureguliavimo reikalams siejančius glaudžius ryšius, būtų atmestas dėl gana formalaus motyvo, t. y. todėl, kad jis pareikštas šiam atstovui, o ne pačiai draudimo įmonei.

26. Vis dėlto dauguma suinteresuotųjų šalių, dalyvavusių rašytinėje proceso dalyje, primygtinai tvirtino, jog Teisingumo Teismas 2013 m. spalio 10 d. Sprendime *Spedition Welter*********** konstatavo, kad atstovo žalų sureguliavimo reikalams įgaliojimai yra riboti ir kad šis apribojimas reiškia, jog šiam atstovui byla negali būti keliama nukentėjusių asmenų gyvenamosios vietos valstybės narės teismuose. Mano nuomone, šis teiginys grindžiamas neteisingu nagrinėjamo sprendimo aiškinimu, todėl turiu prie jo sugrįžti.

27. Toje byloje reikėjo išsiaiškinti, ar sąvoka „pakankami įgaliojimai“ turi apimti atstovo žalų sureguliavimo reikalams įgaliojimus teisėtai gauti teismo dokumentus, kurie yra būtini bylai dėl žalos atlyginimo iškelti kompetentingame teisme.

28. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad „nukentėjusieji turi turėti galimybę savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje pasinaudoti turima teise gauti žalos atlyginimą iš už įvykį atsakingo asmens draudimo bendrovės šioje valstybėje paskirto *atstovo* žalos sureguliavimo reikalams“**********. Jis toliau tęsė, jog Direktyvos 2009/103 37 konstatuojamojoje

********** Pagal analogiją žr. 2013 m. spalio 10 d. Sprendimą *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:650, 19 punktas).

********** Žr. 2013 m. spalio 10 d. Sprendimą *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:650, 24 punktas).

********** 2013 m. spalio 10 d. Sprendimas *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:650, 24 punktas).

********** Ten pat.

********** Generalinio advokato M. Darmon išvada byloje *Parlamentas / Taryba* (302/87, EU:C:1988:263, 8 punktas).

********** 2013 m. spalio 10 d. Sprendimas *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:650, 24 punktas).

********** C-306/12, EU:C:2013:650.

********** 2013 m. spalio 10 d. Sprendimas *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:650, 19 punktas). Kursyvu išskirta mano.

dalyje, kuri atitinka Direktyvos 2000/26 15 konstatuojamąją dalį, valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad nagrinėjamiems atstovams būtų suteikti pakankami įgaliojimai atstovauti draudimo įmonei ne tik santykiuose su nukentėjusiaisiais, bet ir su nacionalinės valdžios institucijomis, „o prireikus ir teismuose, jei tai suderinama su teismų jurisdikciją reglamentuojančia tarptautine privatine teise“ **********. Jis padarė išvadą, kad „[Direktyvoje 2000/26] numatytas draudimo įmonių atstovavimas apim[a], kiek tai neprieštarauja tarptautinės privatinės teisės normoms, tokį atstovavimą, kuris leistų žalą patyrusiems asmenims veiksmingai kreiptis į nacionalinius teismus su ieškiniu dėl patirtos žalos atlyginimo“ **********. Ši praktika yra svarbi šiai bylai, kiek ji susijusi su teisės būti atsakovu klausimu.

29. Tačiau, gana plačiai pripažinęs atstovo žalų sureguliavimo reikalams įgaliojimus, Teisingumo Teismas, pakartodamas savo generalinio advokato išvadą, patikslino, jog iš Direktyvos 2000/26 parengiamųjų darbų matyti, kad „prie įgaliojimų, kurie turi būti suteikti draudiko atstovui nukentėjusiojo asmens gyvenamosios vietos valstybėje, teisės aktų leidėjas siekė priskirti, *kad ir ribotą*, įgaliojimą, leidžiantį priimti įteikiamus teismo dokumentus, nes tai neturėtų turėti poveikio teismų jurisdikciją reglamentuojančioms tarptautinės privatinės teisės
normoms“ **********. Taigi pastarasis teiginys tinka tik tiek, kiek tai susiję su konkrečiais atstovo įgaliojimais gauti draudimo įmonei skirtus dokumentus, jeigu jai yra pareiškiamas ieškinys.

30. Šioje byloje nagrinėjamas visiškai kitoks atvejis. Iš tiesų kalbama ne apie draudimo įmonei pareikštą ieškinį per jį gavusį atstovą, o apie nukentėjusiųjų galimybę atstovą žalų sureguliavimo reikalams nurodyti savo ieškinyje kaip atsakovą. Pirmuoju atveju gali pagrįstai kilti keblių klausimų, susijusių su draudimo įmonės kaip atsakovės statusu **********, todėl atsiranda pagrindas pripažinti atstovui žalų sureguliavimo reikalams tik ribotus atstovavimo įgaliojimus, kaip tai ir padarė Teisingumo Teismas. Antruoju atveju bent jau pirmiausia kalbama apie paprastesnį dviejų subjekų, t. y. nukentėjusiojo (ieškovo) ir atstovo žalos sureguliavimo reikalams, tarpusavio santykį, į kurį atsižvelgiant reikia nustatyti, ar jis turi teisę ginti draudimo įmonę teisme.

31. Būtent šiuo analizės etapu aiškėja, kad, priešingai, nei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas leidžia suprasti savo antruoju klausimu, atstovo žalų sureguliavimo reikalams teisės būti atsakovu klausimas yra visiškai atskiras, nesusijęs su konkrečiu įgaliojimų, siejančių šį atstovą su draudimo įmone, turiniu. Kad nukentėjusieji būtų vertinami vienodai ir jiems būtų lengviau atlikti formalumus, taip pat ir tais atvejais, kai jiems tenka dalyvauti teisme, atstovo žalų sureguliavimo reikalams teisė būti paduotam į teismą kaip atsakovui niekaip negali priklausyti nuo jį ir draudimo bendrovę siejančių sutartinių santykių. Tas pats pasakytina apie Direktyvoje 2000/26 nukentėjusiųjų naudai nustatytų žalos atlyginimo priemonių ir procedūrų nuspėjamumą. Kitaip tariant, šioje direktyvoje įtvirtintas toks teisinis atstovavimas, kad jo nutraukimas vien šalių valia neįsivaizduojamas.

32. Jeigu Teisingumo Teismas teigiamai atsakytų į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmąjį klausimą, ar tai pakenktų, kaip teigia Komisija, „trapiai pusiausvyrai, siejamai su nuostatomis dėl tarptautinės teismų jurisdikcijos ir taikytinos teisės, jeigu būtų pareiškiamas tarptautinių elementų turintis ieškinys dėl žalos, patirtos per eismo įvykius, atlyginimo“ **********?

********** 2013 m. spalio 10 d. Sprendimas *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:650, 20 punktas).

********** 2013 m. spalio 10 d. Sprendimas *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:650, 21 punktas).

********** 2013 m. spalio 10 d. Sprendimas *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:650, 22 punktas). Kursyvu išskirta mano.

********** Savo išvadoje byloje *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:359) generalinis advokatas P. Cruz Villalón pabrėžė, kad „įgaliojimo atstovauti <…> tikslas nėra gynyba vykstant teismo procesui ar bendro pobūdžio atstovavimas <… > Atstovavimas <…> apima tik teisę priimti įteikiamus teismo dokumentus, tačiau tai neturi poveikio [draudimo įmonės] statusui ar juo labiau sąlygoms, kuriomis ji turi užtikrinti savo gynybą“ (jo išvados 17 punktas). Vis dėlto byloje *Spedition Welter* ieškinys, dėl kurio pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, buvo aiškiai pareikštas tik draudimo įmonei.

********** Generalinio advokato P. Cruz Villalón išvada byloje *Spedition Welter* (C-306/12, EU:C:2013:359, 29 punktas).

33. Nemanau, kad taip būtų. Teisės aktų leidėjo rūpestis dėl tarptautinės privatinės teisės normų ir teismų jurisdikcijos nustatymo būtų pagrįstas, jeigu ieškinys būtų pareikštas draudimo įmonei. Tačiau dabar mums kyla kitas klausimas, nes nereikia nustatyti nei jurisdikciją turinčio teismo, nei bylai taikytinos teisės. Tiesiog reikia išsiaiškinti, ar atstovas žalų sureguliavimo reikalams gali būti atsakovas. Be to, Teisingumo Teismo atsakymas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui niekaip iš anksto nenulemia Portugalijos teismų jurisdikcijos nustatymo, kaip rodo tai, kad pagrindinės bylos šalys diskutavo dėl to per posėdį, nes nebuvo tikros, kokia yra tikroji vieno iš ieškovų gyvenamosios vietos valstybė. Taigi atsakovo statusas yra visiškai skirtinga sąvoka nei teismų jurisdikcija. Jeigu būtų teigiama priešingai, Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 5 dalyje esanti nuostata, kad atstovas žalų sureguliavimo reikalams turi turėti „pakankamus įgaliojimus“, kad visiškai patenkintų nukentėjusiųjų reikalavimus atlyginti žalą, bent netiesiogiai galėtų atrodyti kaip specialiosios jurisdikcijos nuostata, taikytina taisyklėms, kuriomis reglamentuojama tarptautinė teismų jurisdikcija,**********. Atsižvelgiant į tai ir į teisės aktų leidėjo atkaklumą šiuo klausimu, galbūt reikėtų priminti šį apribojimą.

34. Taigi dėl visų pirmiau nurodytų priežasčių laikausi nuomonės, jog Direktyvos 2000/26 4 straipsnio 5 dalį reikia aiškinti taip, kad pakankami įgaliojimai, kuriuos turi turėti atstovas žalų sureguliavimo reikalams, apima galimybę būti paduotam į teismą kaip atsakovui, jeigu ieškinį teisme šioje direktyvoje nurodytomis sąlygomis pareiškia Direktyvos 2000/26 1 straipsnio 1 dalyje nurodyti nukentėjusieji nuo kelių eismo įvykių, nes draudimo įmonės ir šio atstovo sudarytos sutarties sąlygos negali paveikti šio atstovo teisės būti atsakovu.

III – Išvada

35. Atsižvelgdamas į pateiktus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Tribunal da Relação do Porto* (Porto apeliacinis teismas) pateiktus prejudicinius klausimus:

2000 m. gegužės 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/26/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo, ir iš dalies keičiančia Tarybos direktyvas 73/239/EEB ir 88/357/EEB (Ketvirtoji transporto priemonių draudimo direktyva) 4 straipsnio 5 dalį reikia aiškinti taip, kad pakankami įgaliojimai, kuriuos turi turėti atstovas žalos sureguliavimo reikalams, apima galimybę būti paduotam į teismą kaip atsakovui, jeigu ieškinį teisme šioje direktyvoje nurodytomis sąlygomis pareiškia Direktyvos 2000/26 1 straipsnio 1 dalyje nurodyti nukentėjusieji nuo kelių eismo įvykių, nes draudimo įmonės ir šio atstovo sudarytos sutarties sąlygos negali paveikti šio atstovo teisės būti atsakovu.

********** Kitaip tariant, įpareigojimas suteikti atstovui žalos sureguliavimo reikalams pakankamus įgaliojimus, kad jis visiškai patenkintų nukentėjusiųjų reikalavimus, yra toks griežtas, kad nebūtų jokios prasmės jo aiškinti taip, kad jis nesuteikia galimybės šiems nukentėjusiesiems kelti bylos minėtam atstovui teisme.